

ความเคลื่อนไหวการเลือกตั้งสมานฉันท์และไม่ซื้อสิทธิขายเสียงจังหวัดชัยภูมิ

ศุภณัฐ เพิ่มพูนวิวัฒน์

จารุวรรณ แก้วมะโน

“ปมติดอกมือนี้ หมาบ่หอนจ๊กโต” นี่คือเสียงสะท้อนจากคนในพื้นที่ว่าขณะนี้ที่ชัยภูมียังไม่พบการซื้อเสียง โดยเปรียบเทียบว่าไม่มีคีนหมาหอน ภายหลังจากสถาบันพระปกเกล้า โดยสำนักส่งเสริมการเมืองภาคพลเมืองได้สอบถามความเคลื่อนไหวการหาเสียงเลือกตั้งภายหลังจากที่ได้ร่วมมือกับเครือข่ายทั้งภาครัฐและภาคประชาชน ในจังหวัดชัยภูมิจัดเวทีเลือกตั้งสมานฉันท์และไม่ซื้อสิทธิขายเสียงไปเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2563 เพื่อคว่ำผ่านไปแล้ว 28 วัน ผู้สมัครและผู้มีสิทธิเลือกตั้งยังคงรักษากติกาและกรอบการหาเสียงที่ได้ร่วมกันลงนามบันทึกความร่วมมือไว้ในเรื่องการหาเสียงเชิงสร้างสรรค์ ไม่โจมตีซึ่งกันและกัน และไม่ซื้อสิทธิขายเสียงหรือไม่ เพราะเราเชื่อว่าการจัดเวทีดังกล่าวซึ่งเป็นการเปิดพื้นที่ให้แก่ผู้สมัครนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้แลกเปลี่ยนแนวนโยบายการพัฒนาจังหวัดชัยภูมิกับผู้มีสิทธิเลือกตั้งและร่วมกันแสวงหาแนวทางการแข่งขันทางการเมืองอย่างสร้างสรรค์นั้น จะช่วยเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่กระตุ้นและรณรงค์ให้ผู้สมัครและผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้เล็งเห็นรูปธรรมของการเลือกตั้งที่บริสุทธิ์ยุติธรรมได้ชัดเจนมากขึ้น ในรูปแบบของบันทึกความร่วมมือและอาสาสมัครรณรงค์การเลือกตั้งไม่ซื้อสิทธิขายเสียงซึ่งเป็นตัวแทนจาก 16 อำเภอในจังหวัดชัยภูมิ ที่จะทำหน้าที่ขยายผลโครงการดังกล่าวต่อไป

ในการนี้ สำนักส่งเสริมการเมืองภาคพลเมือง สถาบันพระปกเกล้า ในฐานะผู้ริเริ่มโครงการ จึงได้ส่งเจ้าหน้าที่ลงไปจังหวัดชัยภูมิเพื่อติดตามผลการดำเนินโครงการดังกล่าว เมื่อวันที่ 14-16 ธันวาคม 2563 โดยแบ่งการเก็บข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนของตัวแทนผู้ขยายผล ซึ่งทั้งหมดเป็นผู้ที่เข้าร่วมเวทีเลือกตั้งสมานฉันท์และไม่ซื้อสิทธิขายเสียงเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน เพื่อสอบถามถึงรูปแบบการขยายผลและท่าทีของผู้คนในชุมชนเมื่อได้รับทราบว่ามีการรณรงค์เรื่องดังกล่าว ส่วนที่สองเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งในชุมชนที่คาดว่าจะได้รับการขยายผลโครงการดังกล่าวจากตัวแทนที่เข้าร่วมเวทีเสวนา ผลการสัมภาษณ์ในส่วนของตัวแทนชี้ให้เห็นว่าการเผยแพร่ข้อมูลโครงการนี้ออกไปสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ 1) เป็นการขยายผลผ่านการพูดคุยในวงแคบกับคนในครอบครัวและเพื่อนบ้าน เป็นต้น 2) เป็นการขยายผลโดยการมอบข้อมูลที่ได้ให้แก่ผู้นำท้องถิ่นได้ขยายผลต่อไปผ่านช่องทางต่างๆ อาทิ โดยการประกาศเสียงตามสาย การประชุมหมู่บ้าน หรือผ่านการมอบเอกสารให้แก่ผู้ที่เข้าร่วมประชุมหรือวางเอกสารไว้ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านให้แก่ผู้ที่สนใจได้เข้ามาศึกษา เป็นต้น

ผลจากการสัมภาษณ์ตัวแทนที่เข้าร่วมเวทีเสวนาชี้ให้เห็นว่า ตัวแทนไม่ได้นิ่งเฉย มีการขยายผลโครงการออกไป ซึ่งแม้ว่าการขยายผลส่วนใหญ่จะเป็นไปในวงแคบและไม่อาจหวังผลในเรื่องการรับรู้ของคนในชุมชนวงกว้างได้ กระนั้น สิ่งนี้ก็สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญประการหนึ่งของการจัดเวทีเลือกตั้งสมานฉันท์และไม่ซื้อสิทธิขายเสียงในแง่ของการกระตุ้นความสนใจของผู้ที่ได้รับรู้การดำเนินโครงการให้เกิดการพูดคุยออกไประหว่างกันเองและระหว่างผู้คนในชุมชนได้ ซึ่งนับว่าเป็นความสำเร็จในการสร้างความตื่นตัวให้แก่พลเมืองในระดับแรก

ดังนั้น จึงเป็นที่น่าสนใจว่าคนในชุมชนรับทราบการดำเนินโครงการในลักษณะใด เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับการดำเนินโครงการนี้ เพราะอะไร จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างในชุมชนเชิงลึกจำนวน 30 คนพบว่า แม้จะมีเพียงบางส่วนที่รับทราบการดำเนินโครงการดังกล่าว กระนั้น ความน่าสนใจคือทั้งตัวแทนและผู้มีสิทธิเลือกตั้งในพื้นที่ต่างให้คำตอบตรงกันว่า ‘ยัง’ ไม่พบเห็นการซื้อสิทธิขายเสียงแต่อย่างใด “บ่ได้เงินจ๊กบาท ได้แต่บัตรน้อยนี่” (หมายถึงบัตรขนาดเล็กเพื่อแนะนำตัวผู้สมัคร) คุณยายผู้หนึ่งกล่าวขณะที่ คุณน้อย (นามสมมติ) กล่าวว่า “ปกติเวลาแบบนี้เล่นกันแล้ว แต่นี่ยังไม่เห็นมา”

เมื่อฟังเช่นนี้หลายฝ่ายอาจตั้งข้อสังเกตว่าช่วงนี้ยังไวเกินไปที่จะได้ข้อสรุปว่ามีการซื้อสิทธิขายเสียงหรือไม่และการรณรงค์ดังกล่าวได้ผลเพียงใด เนื่องจากยังเหลือเวลาโค้งสุดท้ายอีก 5 วันก่อนที่จะมีการเลือกตั้งวันที่ 20 ธันวาคม 2563 ซึ่งสำนักส่งเสริมการเมืองภาคพลเมืองเห็นด้วยว่า สุดท้ายแล้วเรื่องการซื้อสิทธิขายเสียงจะมีหรือไม่นั้นก็จำเป็นต้องรอให้การเลือกตั้งสิ้นสุดลงเสียก่อน ข้อมูลจากการสัมภาษณ์นี้จึงเป็นเพียงการสำรวจทิศทางที่เกิดขึ้นภายหลังการดำเนินโครงการเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ปรากฏการณ์การใช้จ่ายเงินเพื่อซื้อเสียงที่ชะลอตัวและล่าช้าออกไปนั้น ก็นับเป็นร่องรอยความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นแล้วในเรื่องของการไม่ซื้อสิทธิขายเสียงที่หลายฝ่ายได้ร่วมกันรณรงค์กันมาอย่างต่อเนื่อง

เช่นเดียวกันในส่วนของการเมืองสมานฉันท์นั้น แม้ในขณะนี้อาจจะยังตอบไม่ได้เต็มที่ว่าการเมืองท้องถิ่นสมานฉันท์จะเกิดขึ้นได้หรือไม่ เนื่องจากจะต้องติดตามดูภายหลังสิ้นสุดการเลือกตั้ง อย่างไรก็ตาม บรรยากาศการเลือกตั้งในขณะนี้จากการสัมภาษณ์ชี้ให้เห็นว่าการหาเสียงของผู้สมัคร ไม่ได้มีลักษณะโจมตีกันดังเช่นแต่ก่อน ดังหนึ่งเสียงสะท้อนจากคนในพื้นที่ว่า “ผมว่ามันดี ผมฟังๆ คุณแล้วเขาก็ไม่ละลาบลิ้งกัน เขาพูดเขาก็พูดเรื่องของเขาไป ไม่ใช่เบอร์นั้นเบอร์นี้ไม่ดีไม่ดี ที่ผมไปประชุมอยู่วัด ไปฟังดู ก็ไม่มีนะครับ”

ด้านกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดชัยภูมิ ได้แสดงความเห็นต่อปรากฏการณ์การหาเสียงที่ไม่มี การซื้อสิทธิขายเสียงและไม่มีการโจมตีกันของผู้สมัครในครั้งนี้น่า ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะข้อกฎหมายที่มีบทลงโทษแรงขึ้น ทั้งยังมีข้อจำกัดหลายอย่างตามกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องจำนวนของผู้ช่วยเหลือเสียงที่จะต้องมีการรวมงบประมาณเป็นค่าใช้จ่ายส่วนหนึ่งของผู้สมัครด้วย จึงอาจส่งผลให้การหาเสียงไม่ถือคัก

เช่นเดิม ขณะเดียวกันก็ไม่ได้มีการจัดเวทีปราศรัยในระดับจังหวัดตั้งแต่ก่อนจึงทำให้ความคึกคักลดลง ซึ่งส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดนั้นคลุมพื้นที่ขนาดใหญ่เกินกว่าที่การจัดเวทีปราศรัยหาเสียงในเขตเมืองหรือเขตใดเขตหนึ่งจะคุ้มค่ากับการลงทุน การใช้รถแห่จึงคุ้มค่ากว่าเชิงเปรียบเทียบ และด้วยการที่ผู้สมัครไม่ได้ปราศรัยด้วยตนเองและอาจเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้การปราศรัยโจมตีกันไม่เกิดขึ้น

เรื่องของการจัดเวทีปราศรัยนั้นจากการเก็บข้อมูลในพื้นที่ ทางสำนักส่งเสริมการเมืองภาคพลเมืองพบว่า มีอยู่บ้างแต่เป็นการเปิดเวทีปราศรัยของผู้ลงสมัครสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด (ส.อบจ.) เขตต่างๆมากกว่าที่จะเป็นเวทีระดับจังหวัดของผู้สมัครนายก อบจ. ในเรื่องดังกล่าวนี้ผู้สมัครนายก อบจ. ให้สัมภาษณ์เป็นเสียงเดียวกันว่าการจัดเวทีปราศรัยนั้นอาจทำให้การหาเสียงไม่คุ้มค่ากับงบประมาณที่ต้องจ่ายไป การลงพื้นที่เพื่อพบกับประชาชนโดยตรงจึงเป็นหนทางที่พวกเขาเลือกเป็นหนทางแรกๆ พร้อมกับการปล่อยรถแห่ไปตามซอยต่างๆเพื่อให้สามารถเข้าถึงผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้มากที่สุด พร้อมกันนี้ผู้สมัครต่างก็พยายามที่จะไม่เผชิญหน้ากัน ต่างฝ่ายต่างหาเสียงด้วยการชูนโยบายและหมายเลขของตนเป็นหลัก เพื่อขอคะแนนจากผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ไม่มีการปราศรัยโจมตีกัน ดังที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้หนึ่งกล่าวว่า **“ฝ่ายหนึ่งไปหน้า ฝ่ายหนึ่งไปหลัง บ่ได้เจอกัน ก็ บ่ได้มีปัญหากัน”**

แม้จะปฏิเสธไม่ได้ว่ากฎหมายที่เข้มงวดและบทลงโทษที่รุนแรงมากขึ้นจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่ป้องปรามผู้สมัครในการตัดสินใจซื้อเสียงเพื่อหวังชัยชนะในการเลือกตั้ง ประกอบกับการพัฒนาเทคโนโลยีการสื่อสารทำให้ผู้สมัครลงรับเลือกตั้งจำเป็นต้องระวังตัวเป็นพิเศษ กระนั้น ก็ปฏิเสธไม่ได้เช่นกันว่าโครงการเลือกตั้งสมานฉันท์และไม่ซื้อสิทธิขายเสียงนั้นได้กระตุ้นเตือนให้ผู้สมัครและผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ต้องขบคิดถึงเป้าหมายที่แท้จริงของการเลือกตั้ง พร้อมกับกระตุ้นเตือนให้ทุกฝ่ายจับตาซึ่งกันและกันมากขึ้น ดังที่ชาวบ้านผู้หนึ่งกล่าวว่า “มันเหมือนว่ากระตุ้น คนก็จับตามองกันเองมากขึ้น ผู้สมัครก็ระวังตัวเองมากขึ้น”

จากข้างต้นจึงกล่าวโดยสรุปเบื้องต้นได้ว่า แม้ความสำเร็จของการเมืองท้องถิ่นสมานฉันท์และไม่ซื้อสิทธิขายเสียงนั้นสุดท้ายแล้วจะเกิดขึ้นจากเงื่อนไขหลายประการประกอบกัน กระนั้น ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าการดำเนินโครงการเลือกตั้งสมานฉันท์และไม่ซื้อสิทธิขายเสียง ผ่านการให้ความรู้และเปิดพื้นที่ให้แก่ผู้สมัครได้พบและนำเสนอนโยบายกับผู้มีสิทธิเลือกตั้งโดยตรงตามหลักการประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ (deliberative democracy) พร้อมทั้งการสร้างกระแสเรื่องการเลือกตั้งไม่ซื้อสิทธิขายเสียงอย่างต่อเนื่อง โดยความร่วมมือจากทุกฝ่ายนั้น เป็นเงื่อนไขพื้นฐานสำคัญที่จำเป็นต้องสร้างให้เกิดขึ้นเป็นอันดับแรกควบคู่กับการหาเสียงเลือกตั้ง ที่จะช่วยกระตุ้นเตือนทุกฝ่ายให้หันมาสนใจและให้ความสำคัญกับการเลือกตั้งที่มีคุณภาพ การหาเสียงเชิงสร้างสรรค์ ที่ไม่เน้นการหาเสียงแบบโจมตีและใช้เงินซื้อเสียงเพื่อชัยชนะ อันอาจลดโอกาสในการเกิดความขัดแย้งและเพิ่ม โอกาสของการเมืองท้องถิ่นสมานฉันท์ให้เพิ่มมากขึ้น

